

شکل گیری نظام آموزشی یادگیرنده محور در مناطق روستایی

امیر حسین اورکی^۱، محبوبه سادات فدوی^۲، نرگس سعیدیان^۳

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت آموزشی - مدرس دانشگاه پیام نور و مدیر مدارس آموزش و پرورش شهرستان ایزه

^۲ استادیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان اصفهان

^۳ استادیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان اصفهان

چکیده

قرن بیست و یکم قرن دانایی و تغییر از جامعه صنعتی به جامعه فرا صنعتی یا جامعه اطلاعاتی است و از جمله نهادهای اجتماعی عصر حاضر که دستخوش تغییرات وسیع خواهد شد، نهاد آموزش و پرورش است. زیرا در جامعه اطلاعاتی، نقش عمده ی تغییر، تحول و توسعه، بر دوش دانش آموختگان، معلمان و دانش پروران جامعه است و آموزش و پرورش رسمی باید متناسب با ویژگی های عصر اطلاعات یعنی مشارکت همه لازم التعلیمان حتی دورترین و ضعیف ترین آنها صورت گیرد. از آنجایی که یکی از راه های گسترش امر آموزش با استفاده از امکانات وسیع ارتباطی از طریق آموزش از راه دور است و در کشور ایران نیز شرایط متفاوت پراکندگی جغرافیایی و توزیع امکانات منطقه ای، موجب محدودیت گسترش تعلیم و تربیت به ویژه در مناطق روستایی می شود. بنا بر تجربیات شغلی پژوهشگر در مناطق روستایی و توضیحات مدیر کل مدارس آموزش از راه دور وزارت آموزش و پرورش به خبرنگار حوزه آموزش گروه فرهنگی ایرنا، بنا بر دلایل فراوانی از جمله به حد نصاب نرسیدن کلاس های درس دوره متوسطه در تمام روستاها، بحث مسافت، مشکل وسایل نقلیه جهت شرکت در کلاس های دوره متوسطه دیگر مناطق، ثبت نام محدود در مراکز شبانه روزی، معلولیت جسمانی عده ای از فراگیران، ازدواج های زود هنگام دانش آموزان دختر روستایی، مشکلات محلی در بین روستاییان همجوار، ممانعت از ادامه تحصیل فرزندان در دوره متوسطه به دلیل مشغله های کاری خانواده روستایی و علاقمندی فارغ التحصیلان نهضت سوادآموزی به ادامه تحصیل، با استفاده از آموزش از راه دور می توان تا حد زیادی مشکل آموزش را برای دانش آموزان روستایی برطرف ساخت.

کلمات کلیدی: آموزش از راه دور، آموزش الکترونیکی

^۱ - Distance Learning

مقدمه

یکی از مهمترین تغییرات در حوزه آموزش در عصر اطلاعات، شکل گیری نظام آموزشی یادگیرنده محور^۲ در کنار نظام آموزشی معلم محور^۳ و به عنوان مکمل آن است. ظهور آموزش الکترونیکی^۴ به عنوان زیر مجموعه ای از آموزش از راه دور، زمینه را بیش از پیش برای کاربرد گسترده آموزش های یادگیرنده محور و سایر تغییرات در رویه های آموزشی فراهم کرده است، لذا یکی از کاربردهایی که نظر کارشناسان تعلیم و تربیت را در سند تحول بنیادین تحت عنوان عدالت آموزشی به خود جلب کرده، آموزش از راه دور است. کاهش هزینه های آموزشی، تولید محتوای بهنگام، یک پارچگی مباحث، دسترسی انعطاف پذیر و سهولت و راحتی کار با آن را می توان از جمله مزایای این روش دانست. ارزش ها و معیارهای آموزشی نیز با سفارشی کردن محتوای آموزشی بر اساس نیازهای افراد یادگیرنده می تواند بهبود یابد. بسیاری از موسسات آموزشی در حال ارائه برنامه های خلاقانه تحصیلی با استفاده از روش های برخط و تحت شبکه هستند. این موسسات با استفاده از روش های مذکور، توانسته اند قلمروی آموزشی خود را بدون مواجهه با موانع ناشی از زمان و مکان گسترش دهند. آن ها کلاس های معمول غیر اینترنتی خود را با استفاده از ابزارهای آموزشی بر خط مبتنی بر وب تکمیل کرده و معتقدند که آموزش های تحت شبکه توانسته است با ارائه خدمات آموزشی با کیفیت، به صرفه جویی در هزینه های آموزشی و بهبود کارایی آموزشی آن ها منجر شود (بختیاری و همکاران، ۱۳۹۳).

گسترش آموزش و دسترسی طبقات مختلف به آن یکی از اهدافی است که دولت ها در طی چند دهه اخیر دنبال می کنند. از طرف دیگر تغییر شرایط اجتماعی تقاضای آموزشی را رشد وسیعی بخشیده است. ایجاد فضای آموزشی به شکل سنتی دشواری های چندی را از نظر فردی و اجتماعی به وجود می آورد و سبب مهاجرت و تغییر بافت اجتماعی از یک طرف و از طرف دیگر صرف هزینه های سنگین چه از طرف فرد و چه از طرف دولت می شود و معضلات چندی را به وجود می آورد. وسایل ارتباطی جدید و توسعه امکانات الکترونیکی فضای جدیدی را در مقابل جامعه گشوده است و این موضوع سبب تسهیل بسیاری از جریان های زندگی گردیده است. یکی از راه های گسترش آموزش استفاده از امکانات جدید است بدون آن که در زندگی روزمره افراد تغییر چندانی به وجود آورد. از طرف دیگر با هزینه های به مراتب کمتر از آموزش سنتی بدین اهداف دست یافت. آموزش از راه دور این فضا را ایجاد نموده و بخصوص امکانات رایانه ای و شیوه های نوین نگارش کتب خودآموز، گسترش استفاده از ویدئو و وسایل صوتی تصویری امکان گسترش این نوع از آموزش را در بخش وسیعی از کشور امکان پذیر ساخته است. گسترش شبکه های ارتباط ماهواره ای، بسط خطوط تلفن، رشد صنعت چاپ و نشر، دسترسی اکثریت افراد جامعه به رادیو و تلویزیون و این که شبکه تلویزیونی کشور در حال حاضر حدود نود درصد کشور را زیر پوشش خود قرار داده امکان خوبی برای گسترش آموزش از راه دور را فراهم ساخته از این رو لازم است با بررسی ابعاد گوناگون موضوع از قبیل رشته های مورد نیاز، چگونگی پوشش دادن کشور از نظر نوع وسیله ارتباطی و تهیه و تدوین منابع و وسایل آموزشی مؤثر اقدام لازم صورت گیرد. سیستم آموزش از راه دور فعلی محدودیت های چندی را در بر دارد که سبب محدودیت در گسترش آموزش از نظر نوع رشته ها و سطح پوشش گردیده است. پس یک بررسی دقیق می تواند شرایط و امکانات تازه ای از نظر

^۲- Learner-centered

^۳- Teacher-centered

^۴- E-learning

گسترش آموزش به وجود آورد و رویکردی تازه از تدریس و آموزش را به وجود آورد. برای کشورهای در حال توسعه امکانات وسیع مالی جهت آموزش مقرون به صرفه و یا امکان پذیر نیست. از این رو توجه به شیوه های جدید آموزشی می تواند از جهات گوناگونی مقرون به صرفه باشد (سرمدی، ۱۳۹۲)

آموزش از راه دور را به این شکل توصیف کرد که معلم و فراگیر معمولاً از یکدیگر جدا هستند، هم تهیه مطالب آموزشی و هم حمایت از فراگیران تحت نظارت یک سازمان آموزش قرار دارد. در آن از وسایل فنی ارتباط جمعی استفاده می شود، فرآیندی دو جانبه است و تقریباً هیچ وقت یادگیری به صورت گروهی انجام نمی شود. لذا جدا بودن معلم و شاگرد به عنوان رکن اصلی آموزش از راه دور محسوب می شود. تفاوت آموزش از دور و تربیت متعارف در این است که مفهوم «(از دور)» عناصر جدید و ویژه ای را به خدمت می گیرد که لازم است با حداکثر توجه تعریف شوند و این عناصر و شناسایی دقیق آنها جزء شرایط اولیه ضروری هر طرح تربیتی است که به صورت راه دور کار می کند و هر کدام از این عناصر از نظریه های به خصوصی به عاریت گرفته می شوند. از جمله نظریات راه اندازی و پشتیبان آموزش از راه دور می توان به علوم تربیتی، فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی، نظریه های یادگیری و نظریه های ارتباطات و رسانه ها اشاره نمود که تلفیقی از آنها، شرایط و ملزومات آموزش از راه دور را فراهم می آورد. (فرج اللهی، ۱۳۹۳)

از آنجایی که یکی از راه های گسترش امر آموزش با استفاده از امکانات وسیع ارتباطی از طریق آموزش از راه دور است و در کشور ایران نیز شرایط متفاوت پراکندگی جغرافیایی و توزیع امکانات منطقه ای، موجب محدودیت گسترش تعلیم و تربیت به ویژه در مناطق روستایی می شود. بنا بر تجربیات شغلی پژوهشگر در مناطق روستایی و توضیحات مدیر کل مدارس آموزش از راه دور وزارت آموزش و پرورش به خبرنگار حوزه آموزش گروه فرهنگی ایرنا، بنا بر دلایل فراوانی از جمله به حد نصاب نرسیدن کلاس های درس دوره متوسطه در تمام روستاها، بحث مسافت، مشکل وسایل نقلیه جهت شرکت در کلاس های دوره متوسطه دیگر مناطق، ثبت نام محدود در مراکز شبانه روزی، معلولیت جسمانی عده ای از فراگیران، ازدواج های زود هنگام دانش آموزان دختر روستایی، مشکلات محلی در بین روستاییان همجوار، ممانعت از ادامه تحصیل فرزندان در دوره متوسطه به دلیل مشغله های کاری خانواده روستایی و علاقمندی فارغ التحصیلان نهضت سوادآموزی به ادامه تحصیل، با استفاده از آموزش از راه دور می توان تا حد زیادی مشکل آموزش را برای دانش آموزان روستایی برطرف ساخت.

امروزه با ورود فناوری های نوین آموزشی^۵ و به خصوص دسترسی به اینترنت در بین جامعه فراگیر در مدارس و تاثیرپذیری آنها از فرهنگ های جهانی غیربومی موقعیتی بوجود آمده است که آموزش و پرورش ناگزیر است تا کارکردهای نوینی را متناسب با نیازهای زمان برای خود برگزیند. گزینش و دستیابی به کارکردهای نو مستلزم نگاهی نو به نظام آموزش و پرورش است.

روش های نوین نظام های آموزشی کشورها به منزله یک ضرورت برای برآوردن نیازهای آموزشی فراگیران، ایجاد فرصت تحصیل در مناطقی با ویژگی های اقلیمی متفاوت و شرایط تحصیلی فراگیران، با توجه به جنسیت و فرهنگ آنها مطرح است. برخی معتقدند که آموزش از راه دور به عنوان یک شیوه آموزشی، ابتدا به منزله یک ضرورت برای از میان برداشتن موانع اقلیمی و جغرافیایی و فضاهای آموزشی، محدودیت های جنسی و سن فراگیران کار خود را آغاز کرد و سپس به عنوان یک نظام آموزشی، فلسفه و اهدافی

^۵- New educational technologies

^۶-Culture

ویژه را در نظریه های یادگیری پیدا کرد. آغاز هزاره سوم مصادف با تحول بنیادین^۷ و انقلاب عظیم تکنولوژی چنان جاذبه ای ایجاد کرده است که یک تحول و انقلاب صنعتی^۸ دیگر در سطح وسیع تر دور از انتظار نیست. امروزه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات^۹ علاوه بر تاثیر گذاری بر حوزه های مختلف اقتصادی، در حوزه آموزش و پرورش موجد تغییراتی در ساختار سازمانی، سیاست گذاری آموزشی و پرورشی^{۱۰} و ایجاد فرصت های آموزشی^{۱۱} شده است (رضوی، ۱۳۹۲).

هدف نهایی آموزش از راه دور ایجاد تحول در نابرابری های آموزشی و فراهم کردن فرصت هایی است که در موسسات آموزشی فقدان آن محسوس است. آموزش از راه دور برای دانش آموزانی که مایل به جبران عقب ماندگی درسی بوده و یا افرادی که به سبب بیماری طولانی یا معلولیت و یا بعد مسافت قادر به حضور در یک موسسه آموزشی سنتی نیستند و برای آن دسته از مردم (به خصوص بزرگسالان) که در حین اشتغال مایل به تکمیل تحصیلات خود هستند، شیوه مطلوبی به نظر می رسد. تحقیقات نشان می دهد کشورهایی که دارای آموزش و پرورش پویا باشند، از آموزش از راه دور به منظور تقویت آموزش های مدرسه ای سود جسته اند. (قرباغی و همکاران، ۱۳۸۹).

آموزش از راه دور می تواند از جهات گوناگونی سبب پیدایی منافع متعدد اجتماعی، آموزشی و اقتصادی گردد. اهم منافع می تواند به شرح ذیل خلاصه شود:

الف) گسترش آموزش در سطح کشور

ب) فراهم ساختن فرصت آموزشی برای شاغلین

ج) استفاده از امکانات ارتباطی جهت بسط آموزش

د) شناخت امکانات موجود در کشور

ه) حل مشکلات جنبی مانند ساختمان های مسکونی، ایاب و ذهاب و عدم تمرکز امکانات آموزشی مناطق خاص

آموزش و پرورش در طی زمان به مرور به سازمانی وسیع مبدل شده است و همواره با چالش طراحی ساختار کارآمد روبرو بوده است. در این راستا شاهد تغییراتی در ساختار و برنامه های خود بوده است. یکی از مهمترین طرح هایی که امروز آموزش و پرورش با آن روبرو است توسعه آموزش از راه دور است که در خصوص امکان استقرار آن در آموزش و پرورش و آموزش عالی تحقیقاتی در داخل و خارج از کشور انجام شده است، که در اینجا به برخی از مهمترین آنها اشاره می شود.

داودی ممقانی (۱۳۸۵) تحقیقی تحت عنوان بررسی مولفه های آموزش مجازی و امکان سنجی^{۱۲} پیاده سازی این آموزش که زیر مجموعه آموزش از راه دور می باشد در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا انجام داده است. نتایج حاصل بیانگر این است که اکثریت اعضای هیئت علمی و مسئولین و دانشجویان اعلام نموده اند که امکان پیاده سازی آموزش مجازی در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی است و برای پیاده سازی این آموزش باید امکانات لازم از قبیل نرم افزارهای مرتبط با این آموزش و سخت افزارهای

7 - Fundamental evolution

8 - The Industrial Revolution

9 - Information and communications technology

1 - Education policy 0

1 - Educational opportunities 1

1 - Feasibility 2

کافی و تاسیس کتابخانه دیجیتالی و همچنین زیر ساخت های نیروی انسانی، فرهنگی، رهبری و مدیریتی، اقتصادی و غنی سازی شبکه های مخابراتی فراهم شود.

اعتمادی و همکاران (۱۳۸۸) مشکلات مراکز آموزش از راه دور را از دیدگاه دبیران و دانش آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که از نظر دانش آموزان میزان مشکلات فناوری اطلاعات، برنامه ریزی درسی، مالی - اداری درصد خطای بیش از سطح متوسط و نیز از نظر دبیران، مشکلات فناوری اطلاعات و برنامه ریزی درسی بیش از سطح متوسط بود. یافته های دیگر پژوهش نیز بیانگر تفاوت معنادار در میزان مشکلات فناوری اطلاعات از نظر دانش آموزان بر حسب ویژگی های جنسیتی بود، همچنین تفاوت معناداری میان نظرات دانش آموزان و دبیران در میزان مشکلات مشاهده گردید.

افضل خانی و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی تحت عنوان امکان سنجی استقرار نظام آموزش مجازی در مدارس متوسطه استان سمنان به این نتیجه رسیدند که امکان استقرار نظام آموزش مجازی در مدارس متوسطه استان سمنان از لحاظ زیرساخت سخت افزاری وجود دارد. از لحاظ زیرساخت نرم افزاری در حد متوسط به بالا و از لحاظ محتوای الکترونیکی و دروس مجازی و نیروی انسانی متخصص و اقدامات فرهنگ سازی در حد متوسط وجود دارد. امکان استقرار آموزش مجازی از لحاظ منابع مالی و پشتیبانی مورد نیاز وجود ندارد.

عزیزی و همکاران (۱۳۹۲) تحقیقی با عنوان موانع اجرای آموزش از راه دور و شناسایی راهکارهایی برای اجرای بهینه آن انجام دادند و نتایج حاصل از تحقیق آنها نشان داد که موانع فناوری و ارتباطی، موانع برنامه ریزی درسی، موانع اداری و ساختاری و موانع مالی، مهمترین موانع پیش روی این دوره ها بود و برای از میان برداشتن آن ها لازم است که مراکز مذکور و همچنین نهادهایی که از این مراکز حمایت می کنند، زیرساخت های فناوری و مالی بهتری برای این مراکز فراهم سازند و همچنین اقدام به ارزش یابی و بازنگری از برنامه ها و استراتژی های مربوط نمایند.

رضوی (۱۳۹۲) در مقاله ای با عنوان آموزش از راه دور: رضایتمندی، فرهنگ استفاده از فن آوری اطلاعات و ارتباطات و خودآموزی دانش آموزان بیان داشتند که آموزش از راه دور در استان های محروم موفق تر بوده و رضایت تحصیلی دو گروه دانش آموز متوسطه و راهنمایی مناسب بوده، اما دانش آموزان متوسطه بیشتر رضایت داشته اند؛ در زمینه توسعه فرهنگ استفاده از فن آوری های آموزشی، مدارس کم تر از میزان مورد قبول موفق بوده اند؛ عدم موفقیت با توجه به میزان برخورداری مناطق متفاوت بوده است و تحصیل در مدارس آموزش از راه دور بر خودآموزی تاثیر مثبت داشته است.

گلادان^۳ و همکاران (۲۰۰۸) تحقیقی با عنوان استفاده از تکنیک های هوشمند و تکنولوژی های وب معنایی در موسسات آموزشی اوکراین انجام داده اند. نتایج این تحقیق مبین این است که برای رشد، سیستم یادگیری نیاز به سخت افزارها و نرم افزارهای جدید و پیچیده تر خواهد داشت و بازخورد نتیجه به دانش آموز همواره با تاخیر و وقت گیر است.

هروو^۴ و همکاران (۲۰۰۸) تحقیقی با عنوان تجزیه و تحلیل نوآوری و توانایی های اصلی آموزش الکترونیکی انجام دادند و نتایج این تحقیق حاکی از این است که برای نهادهای آموزشی مورد مطالعه در بخش فنی و سخت افزاری نیاز به بازسازی و تحول و

^۱ - Gladan

تعمیرات اساسی شدید می باشد. بطور خلاصه این تحقیق به این جمع بندی مهم می رسد که توسعه جامع آموزش الکترونیکی با بررسی تفاوت های اساسی و مقایسه ویژگی ها و اجزای تکنولوژیکی آنها (زیرساخت های فناوری و محتوایی) با شرایط کنونی آموزش الکترونیکی و بررسی توانایی های نهاد آموزشی بر اساس چشم اندازی برای پیاده سازی و مدیریت موثر و نوآور آموزش الکترونیکی امکان پذیر خواهد بود.

والس^۵ و همکاران (۲۰۰۹) تحقیقی ملی از سیستم مدارس در ایالت متحده برای مشخص کردن میزان استفاده مدارس روستایی از آموزش از راه دور، استفاده تکنولوژی، نیازهای آموزشی منطقه، احساس نیاز به آموزش از راه دور، رضایت آنها از آموزش از راه دور و موانع استفاده آموزش از راه دور تحت عنوان آموزش از راه دور در مدارس روستایی انجام دادند. در پایان، اکثر مناطق اعلام کردند که نیاز به کلاس های آموزش از راه دور بیشتری دارند. تنها بخش کمی از مدارس اعلام کردند که توانایی ارائه تمامی کلاس ها را بدون آموزش از راه دور دارند. موانع شامل بودجه، برنامه ریزی و مشکلات ارائه درس های آموزش از راه دور بودند. کلاس های ویدئو کنفرانس دو طرفه و کلاس های برخط دو نوع آموزش از راه دور متداول در مدارس روستایی بودند.

دانیل و همکاران (۲۰۱۰) در مقاله خود با عنوان یادگیری الکترونیکی و مفاهیم و موانع اجرای آن، بیان می کنند که یادگیری الکترونیکی، استفاده از تکنولوژی برای توانمند کردن افراد برای یادگیری در هر زمان و مکان می باشد. یادگیری الکترونیکی می تواند شامل آموزش، تحویل اطلاعات فوری و راهنمایی از طرف متخصصان باشد. با گسترش تکنولوژی های اینترنت استفاده از یادگیری الکترونیکی در سطوح بالاتر آموزشی به یک روش محبوب تبدیل شد. اگر چه برخی پیامدهای منفی برای استفاده از یادگیری الکترونیکی در مناطق روستایی به خاطر عدم آگاهی، عدم علاقه و انگیزه، بی سواد و نبود پوشش کامل شبکه وجود دارد، اما در آینده نزدیک محدوده گسترده ای را در بر خواهد گرفت و فاصله بین شهرهای پیشرفته تحصیل کرده و مناطق کم تر توسعه یافته روستایی از بین خواهد رفت.

یوچن^۶ و همکاران (۲۰۱۰) مطالعه ای در منطقه ناگاپاتینام که منطقه ای در حال پیشرفت می باشد و به تازگی از تانجاوور جدا شده است انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که اینترنت به دانشجویان روستایی برای منابع اطلاعاتی کمک زیادی می کند. دانشجویان روستایی این منطقه از تجربیات خوبی برای استفاده از اینترنت برخوردار می باشند، بنابراین می توان با توجه به توانایی های آنها در استفاده از اینترنت در این منطقه از آموزش از راه دور استفاده کرد.

یان لی^۷ و همکاران (۲۰۱۱) در تحقیقی تحت عنوان مطالعه تجربی بر روی تمایل رفتاری برای استفاده مجدد از سیستم آموزشی الکترونیکی در روستاهای چین بیان می کنند که پذیرش یادگیرندگان و تمایل آنها به استفاده مجدد از سیستم آموزش الکترونیکی نشان دهنده موفقیت سیستم می باشد. بنابراین درک بهتر عوامل چند گانه ای که بر روی تمایل یادگیرندگان به استفاده مجدد تاثیر می گذارند، می تواند به محققان سیستم آموزشی الکترونیکی و تهیه کنندگان کمک می کند تا سیستم آموزش الکترونیکی موثرتر و رضایت بخش تولید کنند. نتایج نشان داد که کیفیت خدمات آموزش الکترونیکی، کیفیت مطالب درسی، پذیرش سودمند بودن

¹ - Herwu	4
¹ - Wallace	5
¹ - Eugen	6
¹ -Yan li	7

سیستم، استفاده آسان تاثیر مستقیم بر روی تمایل رفتاری یادگیرندگان به استفاده مجدد دارند. کاربرد سیستم و پاسخگویی سیستم تاثیر غیر مستقیم دارند.

ریمی آنالد^۱ و همکاران (۲۰۱۲) تحقیقی تحت عنوان یادگیری الکترونیکی و تاثیر آن بر مناطق روستایی به این نتیجه رسیدند که یادگیری الکترونیکی برای مناطق روستایی از نظر دانش، فرصت های شغلی بهتر، ترقی و یادگیری تکنولوژی های در حال توسعه در بازاریابی مفید می باشد. به ویژه تمرکز بر روی مناطق روستایی به پیشرفت اجتماعی افراد و توانایی ذهنی آنها کمک می کند.

^۱ - Rimi Anand

نتیجه گیری

در حالی که در تعدادی از مطالعات در زمینه آموزش از راه دور درباره عوامل موفقیت این روش و مزایای آن بررسی شده است، هنوز کمبود تحقیقات کاربردی^۱ با تاکید بر روابط میان کیفیت خدمات آموزش الکترونیکی و پذیرش فرد یادگیرنده و ویژگی های فرد آموزش دهنده به چشم می خورد. آموزش به طور کلی، سه شکل اصلی دارد: آموزش سنتی^۲، آموزش الکترونیکی محض^۱ و آموزش الکترونیکی ترکیبی^۳. آموزش سنتی همان رویکرد چهره به چهره متداول در آموزش است، آموزش الکترونیکی محض به استفاده از فن آوری های اطلاعاتی و ارتباطی در آموزش و بدون هیچ گونه تعامل چهره به چهره اطلاق می شود و آموزش الکترونیکی ترکیبی، ترکیبی از دو رویکرد قبلی است. آموزش الکترونیکی محض در کشورهای در حال توسعه به دلیل موانعی چون نبود تعامل چهره به چهره با فرد آموزش دهنده و همکلاسی ها و وجود نداشتن فعالیت های مشارکتی در قیاس با آموزش سنتی، عملکرد مطلوبی نداشته است. پس آموزش الکترونیکی ترکیبی با یک پارچه کردن دو رویکرد یاد شده، محدودیت ها را به حداقل رسانیده و مزایای بسیاری را به همراه آورده است. مسلم است شیوه های سنتی آموزش، نظیر کلاس های معلم محور برای آموزش بعضی از دانش آموزان، زمان بر و هزینه بر و مشکل است. در یادگیری از راه دور، یادگیرندگان به صورت ۲۴ ساعته به دوره های آموزشی دسترسی دارند، با سرعت دلخواه خود درس می خوانند و نیاز به رفت و آمد برای مراجعه به کلاس های حضوری مرتفع می شود، در برنامه کاری آن ها تداخل ایجاد نمی شود و زمان لازم برای یادگیری ۲۵ تا ۳۰ درصد کاهش می یابد.

هم چنین، در یادگیری الکترونیکی و از راه دور، که نسل جدید یادگیری است بر ارائه آموزش ها، به صورت مشارکتی در بستر وب تاکید می گردد. از این رو، محوریت و مسئولیت یادگیری بر عهده فراگیران است و تاکید اصلی بر همکاری، مشارکت و فعالیت های گروهی به منظور تغییر در دانش، نگرش، رفتار فردی و در نهایت رفتار جمعی و تقویت مهارت های اجتماعی یادگیرندگان است. لذا در متون ذکر شده آنچه که به روشنی مشاهده می شود این است که در تحقیقات و بررسی های انجام شده در کشور ایران هم به لحاظ تمرکز استقرار آموزش از راه دور برای مناطق شهری و هم به لحاظ اینکه این تحقیقات همه جوانب استقرار این آموزش را مد نظر قرار نداده اند و از همه مهم تر اینکه امکان سنجی را به صورت مستقیم از مسئول مربوطه جویا نشده اند دارای نقصان می باشند. برای رسیدن به اهداف مورد نظر و رفع این نواقص، محققین در جستجو و شناسایی مولفه های ایجاد آموزش از راه دور در مناطق روستایی و ارائه مدل آموزش از راه دور برای مناطق روستایی کشور تحقیقات کاربردی بیشتری انجام نمایند.

1 - Practical research	9
2 - Traditional training	0
2 - Upon e learning	1
2 - Combined e learning	2

منابع

- اعتمادی م، و همکاران. ۱۳۸۸. مشکلات مراکز آموزش از راه دور از دیدگاه دبیران و دانش آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۷. دانش و پژوهش در علوم تربیتی- برنامه ریزی درسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان). شماره بیست و سوم. صفحات ۱۷۷-۱۴۹.
- استراس آ، و همکاران. ۱۳۸۵. اصول روش تحقیق کیفی (نظریه مبنایی؛ رویه ها و شیوه ها). ترجمه رحمت پور. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- افضل خانی م، و همکاران. ۱۳۸۹. امکان سنجی استقرار نظام آموزش مجازی در مدارس متوسطه استان سمنان. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار. سال چهارم. شماره سوم. صفحات ۳۰-۹.
- بختیاری ل، و همکاران. ۱۳۹۳. مقایسه میزان سواد اطلاعاتی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان تحت آموزش از راه دور و آموزش سنتی. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. سال چهارم. شماره سوم. صفحات ۶۳-۴۹.
- داودی ممقانی م. ۱۳۸۵. بررسی مولفه های آموزش مجازی و امکان پیاده سازی این آموزش در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی الزهرا. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا تهران.
- رضوی ع. ۱۳۹۲. آموزش از راه دور: رضایتمندی، فرهنگ استفاده از فن آوری اطلاعات و ارتباطات و خودآموزی دانش آموزان. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. سال چهارم. شماره دوم. صفحات ۱۰۷-۸۷.
- سرمدی م. ۱۳۹۲. مکانیزم های لازم برای ارتقای کیفیت آموزش از راه دور برای جوامع در حال تحول. مجله آموزش مهندسی ایران. شماره ۲. جلد ۷. صفحات ۱۱۹-۱۰۹.
- عزیزی ن، و همکاران. ۱۳۹۲. موانع اجرای آموزش از راه دور و شناسایی راهکارهایی برای اجرای بهینه آن: تاملی بر دیدگاه مدیران و معلمان مدارس راهنمایی و متوسطه. نشریه علمی - پژوهشی فناوری آموزش. دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی. جلد ۸. شماره ۲. صفحات ۱۱۴-۱۰۳.
- فرج اللهی م، معینی کیا م. ۱۳۹۳. آموزش از راه دور، انتشارات تهران علم استادان.
- فرهادی ر. ۱۳۸۴. آموزش الکترونیکی، پارادایم جدید در عصر اطلاعات. مجله علوم و فناوری اطلاعات. شماره ۲۱. صفحات ۶۶-۴۹.
- فلیک ا. ۱۳۸۸. درآمدی بر تحقیق کیفی. ترجمه ه جلیلی. نشر نی
- قرباغی ح. و همکاران. ۱۳۸۹. آموزش الکترونیکی از تئوری تا عمل. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی. سال سوم. شماره چهارم.
- کرسول ج. ۱۳۹۱. طرح پژوهش (رویکردهای کمی، کیفی و شیوه ترکیبی). ترجمه ح دانایی فرد، و همکاران. انتشارات تهران، موسسه کتاب مهربان نشر.
- کرسول، ج. کلارک، و. (۱۳۸۹). روش های تحقیق تلفیقی. ترجمه ع زارعی، م نیازی. انتشارات تهران، سخنوران.

کرسول، ج. کلارک، و. (۱۳۸۹). تکنیک های تحقیق تلفیقی. ترجمه ع زارعی، م نیازی. انتشارات تهران، سخنوران.

Daniel S, et al. ۲۰۱۰. Efficient learning using a virtual learning environment in university class. Available online at www.sciencedirect.com. Computers and Education. Pages ۱-۳۷

Eugene P, Panchanatham N. ۲۰۱۰. A study on impact of rural college students in e-learning. Economics and Bussiness, Volume ۴, Issue ۱

Gladan A, Rogushina J. ۲۰۰۷. An application of intelligent techniques and semantic web technologies in e-learning environments. An International Journal, Volume ۳۶, Issue ۲, March ۲۰۰۹, pages ۱۹۲۲-۱۹۳۱

Herwu J. et al. ۲۰۰۸. Analysis of e-learning innovation and core capability using a hypercube model. Computers in Human Behavior. Volume ۲۴, Issue ۵. September ۲۰۰۸, pages ۱۸۵۱-۱۸۶۶

Rimi A, et al. ۲۰۱۲. E-Learning and its Impact on Rural Areas. Modern Education and Computer Science. Published Online June.

Wallace H, et al. 2009. Distance Education Use in Rural Schools. Journal of Research in Rural Education.

Yan l, et al. ۲۰۱۱. An empirical study on behavioral intention to reuse e-learning systems in rural China. Biritish Journal of Educational Technology.